

บทที่ ๒

หลักการประกอบ อนาคต ปัจจัย

เป็นกัตตุวาจก

หลักการประกอบ อนุต ปัจจัยเป็นกัตตฺวาจก

อนุต ปัจจัย ที่เป็นกัตตฺวาจกมีหลักการ ๔ อย่าง คือ

๑) ธาตุที่นำมาประกอบกริยาเป็นสกัมมธาตุก็ได้ อกัมมธาตุก็ได้

๒) ให้ลงปัจจัยประจําหมวดธาตุด้วยทุกครั้ง

๓) ลบสระ อา ที่ อุณา, ณา, นา, ณา ทิ้งก่อนลง อนุต ปัจจัย

๔) ขยายนามศัพท์ใดมีลิงค์วณะวิภัตติคล้ายตามนามศัพท์อันนั้น

๕) หลักการพฤทธิสระต่าง ๆ ใช้หลักการเดียวกับกริยาอาชยาต

อนุด ปัจจัย

องค์ประกอบของกัตตุวาก

สักัมม./อัสสัม.

ปัจจัยประจำ
หมวดธาตุ

อนุด

วิภัตตินาม

วิธีการประกอบ อนุต ปัจจัยเป็นกัตตุวาก

อนุต ปัจจัยที่เป็นกัตตุวาก มีวิธีการประกอบกับธาตุแต่ละหมวดแตกต่างกัน
ออกไปตามลักษณะของธาตุ ดังต่อไปนี้:-

๑. หมวด ภู ธาตุ เมื่อลง อนุต ปัจจัยมีวิธีการประกอบกิริยาดังนี้

๑.๑ เอกสระธาตุที่เป็นสระ อุ อู พยัทธี อุ อู เป็น โอ หรือแปลง โอ เป็น ว

-ภู+อ+อนุต+ลี	=ภานุโต	เป็นอยู่
-อนุ+ภู+อ+อนุต+ลี	=อนุโหนุโต	เสวยอยู่
-จุ+อ+อนุต+ลี	=จวนุโต	เคล็ด็อนอยู่
-หุ+อ+อนุต+ลี	=โหนุโต	มีอยู่

๑.๒ เอกสระธาตุที่เป็นสระ อี อี้ พุทธิ อี อี้ เป็น เอ หรือแปลง เอ เป็น ย

-นี+อ+อนฺต+ลี =นยนฺโต นำไปอยู่

-นี+อ+อนฺต+ลี =เนนฺโต นำไปอยู่

-ลี+อ+อนฺต+ลี =เสนฺโต นอนอยู่

-ลี+อ+อนฺต+ลี =สยนฺโต นอนอยู่

๑.๓ เอกสระธาตุที่เป็นสระ อา นิยมทำธาตุให้เป็นทวารภาวะ เพื่อสะดวกในการ
เชื่อมคำ เช่น

-ทา+เอ+อนฺต+ลี =ททณฺโต ให้อยู่

ขั้นตอนการทำทวารภาวะ : ทา>ททา>ทท

-หา+อ+อนฺต+ลี =ชन्हโต ละอยู่

ขั้นตอนการทำเทวภาวะ : หา>หหา>ชหา>ชห

-นิ+ธา+อ+อนฺต+ลี =นิทन्हโต ผังอยู่

ขั้นตอนการทำเทวภาวะ : ธา>ธธา>ทธา>ทห>ทห

-จฺฐา+อ+อนฺต+ลี =ติฏฺฐन्हโต ยืนอยู่

ขั้นตอนการทำเทวภาวะ : จฺฐา>จฺฐจฺฐา>ฏฺฐจฺฐา>ตฺฐจฺฐา>ติจฺฐา>ติฏฺฐจฺฐา>ติฏฺฐจฺฐ

-ปา+อ+อนฺต+ลี =ปีวन्हโต ด้อมอยู่

ขั้นตอนการทำเทวภาวะ : ปา>ปปา>ปีปา>ปีวา>ปีว

๑.๗ อเนกสระธาตุที่มีสระต้นธาตุเป็น อุ พยัตยิ อุ ต้นธาตุ เป็น โอ เช่น

-รฺท+อ+อนฺต+ลี =โรทฺนฺโต ร้องให้อยู่

-อา+กฺส +อ+อนฺต+ลี =อกฺโกสฺนฺโต ด่าอยู่

๑.๘ อเนกสระธาตุที่มีสระต้นธาตุเป็น อิ พยัตยิ อิ ต้นธาตุ เป็น เอ เช่น

-ติม+อ+อนฺต+ลี =เตเมนฺโต เปียกอยู่

-ปริ+อิส+ย+อนฺต+ลี =ปริเยสฺนฺโต แสวงหาอยู่ (ย อาคม)

๑.๙ ธาตุในหมวด ภู ธาตุบางตัว ลง เอ ปัจจัยบ้างก็ได้ เช่น

-วท+อ+อนฺต+ลี =วเทณฺโต กล่าวอยู่

-ทา+อ+อนฺต+ลี =เทนฺโต ให้อยู่

๑.๑๐ อเนกสระธาตุต้องลบสระที่สูงสุดธาตุก่อนลงปัจจัยเสมอ เช่น

-นม+อ+อนฺต+ลี =นมนฺโต นอบน้อมอยู่

-วท+อ+อนฺต+ลี =วทन्โต กล่าวอยู่

-ลภ+อ+อนฺต+ลี =ลภन्โต ได้อยู่

๑.๑๑ ลงนิคคหิตอาคมท้ายอเนกสระธาตุที่มีสระ อิ เป็นที่สุด แล้วแปลง
นิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สูงสุดวรรคของพยัญชนะที่สูงสุดธาตุ (ง, ญ, ฌ, ฬ, ม)

-พท+อ+อนฺต+ลี =พทฺทฺโต ดินรน

-กต+อ+อนฺต+ลี =กตฺตฺโต ผ่าอยู่

-กท+อ+อนฺต+ลี =กทฺทฺโต คร่ำครวญอยู่

๒.ธาตุในหมวด รุช ให้ลงนิคคหิตอาคมที่กลางธาตุแล้วแปลงนิคคหิตเป็น
พยัญชนะที่สุวรรคของพยัญชนะที่สุวดธาตุ

-มฺจํ+อ+อนฺต+ลี =มฺจฺนฺโต แปลง ° เป็น ญ

-รุจํ+อ+อนฺต+ลี =รุจฺนฺโต แปลง ° เป็น ญ

-ลีปํ+อ+อนฺต+ลี =ลีมฺปนฺโต แปลง ° เป็น ม

 นอกจากนี้ธาตุหมวดอื่นที่ลงท้ายด้วยสระ อี ก็ให้ลงนิคคหิตก่อนเช่นกัน

มีวิธีแปลงเช่นเดียวกับหมวด รุช ธาตุ

-พฺทึ+อ+อนฺต+ลี =พฺทฺนฺโต แปลง ° เป็น ญ

-จุพิ+อ+อนฺต+ลี =จุมฺปนฺโต แปลง ° เป็น ญ

๓. ชาติอุหมวด ทิว เมื่อลง อนฺต ปัจจัยมีวิธีการประกอบกิริยาดังนี้

๓.๑ ชาติที่เป็นอเนกสระชาติให้แปลง ย ปัจจัย กับที่สุดชาติเป็นอย่างอื่นเสมอ

๑. จ+ย =จฺจ	มฺจ+ย+อนฺต+ลี	=มฺจฺจนฺโต	พัวนอนอยู่
๒. ช+ย =ชฺช	รชฺช+ย+อนฺต+ลี	=รชฺชชนฺโต	กำหนดอยู่
๓. ต+ย =จฺจ	นต+ย+อนฺต+ลี	=นจฺจนฺโต	พัวนอนอยู่
๔. ท+ย =ชฺช	ภิท+ย+อนฺต+ลี	=ภิชฺชชนฺโต	แตกอยู่
๕. ฐ+ย =ชฺฉ	พุฐ+ย+อนฺต+ลี	=พุชฺฉนฺโต	ตรัสรู้้อยู่
๖. ฬ+ย =ญฺญ	มฬ+ย+อนฺต+ลี	=มญฺญนฺโต	รู้้อยู่
๗. ป+ย =ปฺป	กุป+ย+อนฺต+ลี	=กุปฺปนฺโต	โกรธอยู่

๘. ภ+ย =พภ

ลภ+ย+อนฺต+ลี

=ลพภนฺโต

โลภอยู่

๙. ม+ย =มฺม

สฺม+ย+อนฺต+ลี

=สฺมมฺนฺโต

สงบอยู่

๑๐. ฬ+ย =พฬ

ลีฬ+ย+อนฺต+ลี

=ลีพฬนฺโต

เย็บอยู่

๑๑. ส+ย =สฺส

มฺส+ย+อนฺต+ลี

=มฺสฺสนฺโต

ลีมอยู่

๑๒. ห+ย =ยฺห

มฺห+ย+อนฺต+ลี

=มฺยฺहनฺโต

หลงอยู่

๓.๒ ธาตุหมวด ทิว ที่มีสระตัวเดียวไม่ว่าสระใดลง ย คง ย ไว้

๑. ขี้+ย+อนฺต+ลี	=ขียนฺโต	สิ้นไปอยู่, ด่าอยู่
๒. นุ+ทา+ย+อนฺต+ลี	=นุทายนฺโต	อาบอยู่
๓. ปริ+ทา+ย+อนฺต+ลี	=ปริทายนฺโต	ล้อมรอบอยู่
๔. นิ+ทา+ย+อนฺต+ลี	=นิทุทายนฺโต	หลับอยู่
๕. นิ+ลี+ย+อนฺต+ลี	=นิลียนฺโต	ซ่อนอยู่, หลีกเร้นอยู่
๖. ฆา+ย+อนฺต+ลี	=ฆายนฺโต	สูดดมอยู่

๓.๓ เฉพาะ ชน ธาตุ ให้แปลง น เป็น ฮา แล้วลง ย ปัจจัย

-ชน>ชา+ย+อนฺต+ลี	=ชายนฺโต	เกิดอยู่

๔. ชาติอุหมวด ส, กิ, คห ให้ล่ง ญ, ณา, อุณา, นา, ณาหา ปัจจัยประจำหมวดชาติ แล้วให้สระ อ, อา ที่ปัจจัยทิ้งก่อนลง อนฺต ปัจจัยเสมอ

-ส+ณา+อนฺต+ลี	=สุนฺโต	สบ อา ที่ ณา ปัจจัย
-ป+หิ+ณา+อนฺต+ลี	=ปหินฺโต	สบ อา ที่ ณา ปัจจัย
-กิ+นา+อนฺต+ลี	=กินฺโต	สบ อา ที่ นา ปัจจัย
-ป+อป+อุณา+อนฺต+ลี	=ปาปฺอุณฺโต	สบ อา ที่ อุณา ปัจจัย
-คห+ณา+อนฺต+ลี	=คณฺหนฺโต	สบ อา ที่ ณาหา ปัจจัย

กฎเกณฑ์ปลีกย่อยต่าง ๆ มีหลักการอย่างเดียวกับกิริยาอาชยาด

๕. ธาตุหมวด ตน ลง โอ ปัจจัยแล้วคงไว้

-กร+โอ+อนฺต+ลี =กรโธนฺโต

-ชาคร+โอ+อนฺต+ลี =ชาครโธนฺโต

-สกฺก+โอ+อนฺต+ลี =สกฺกโธนฺโต

เฉพาะที่ลงกับ กร ธาตุให้แปลง โอ ปัจจัยเป็น ว แล้วแปลง ว เป็น พ ช้อน พ

มาอีกหนึ่งตัว และแปลง อ ที่ กร เป็น กุ เช่น

-กร+โอ+อนฺต+ลี =กุพพฺนฺโต

กฎเกณฑ์ปลีกย่อยต่าง ๆ มีหลักการอย่างเดียวกับกิริยาอาชยาด

๖. หมวด จุร ชาติ ให้ลง **ณ**, **นย** **ปัจจัย** ถ้าสระต้นธาตุเป็นรัสสะไม่มีพยัญชนะ
สังโยค (ตัวสะกด) ต้องพฤทธิสระต้นธาตุที่มีสระเสียงสั้นนั้น คือพฤทธิ อ เป็น อา,
พฤทธิ อุ เป็น โอ, พฤทธิ อิ เป็น เอ

-จุร+ณย+อนฺต+ลี	=โจรยนฺโต	พฤทธิ อุ เป็น โอ
-คฺป+ณย+อนฺต+ลี	=โคปยนฺโต	พฤทธิ อุ เป็น โอ
-วที+ณย+อนฺต+ลี	=วาทยนฺโต	พฤทธิ อ เป็น อา
-จิต+ณย+อนฺต+ลี	=เจตยนฺโต	พฤทธิ อิ เป็น เอ
-กณ+ณ+อนฺต+ลี	=กณฺโต	ไม่พฤทธิ

กฎเกณฑ์ปลีกย่อยต่าง ๆ มีหลักการอย่างเดียวกับกิริยาอาชยาด

ตัวอย่างธาตุ ๘ หมวด
ลง อนุต ปัจจัย
ประกอบเป็นกัตตุวาก

ประกอบหมวด ภู ธาตุเป็นตัวอย่าง

๑. ภู+อ+อนฺต+ลี	=ภวนฺโต	เป็นอยู่
๒. ลี+อ+อนฺต+ลี	=สยนฺโต	นอนอยู่
๓. มร+อ+อนฺต+ลี	=มรณฺโต	ตายอยู่
๔. ปจ+อ+อนฺต+ลี	=ปจนฺโต	หุงอยู่
๕. อิกฺข+อ+อนฺต+ลี	=อิกฺขนฺโต	เห็นอยู่
๖. ลภ+อ+อนฺต+ลี	=ลภนฺโต	ได้อยู่
๗. คม+อ+อนฺต+ลี	=คจฺจนฺโต	ไปอยู่
๘. ทา+อ+อนฺต+ลี	=เทนฺโต	ให้อยู่

ประกอบหมวด รุ ธ ฐ ฏ เป็นตัวอย่าง

๑. รุ + อ + อนฺต + ลี	= รุณฺธนฺโต	ปิดอยู่
๒. มุ + อ + อนฺต + ลี	= มุณฺจนฺโต	ปล่อยอยู่
๓. ภู + อ + อนฺต + ลี	= ภูณฺชนฺโต	กินอยู่
๔. ภี + อ + อนฺต + ลี	= ภินฺทณฺโต	ทำลายอยู่
๕. ลี + อ + อนฺต + ลี	= ลิมนฺปนฺโต	ฉาบอยู่
๖. ลุ + อ + อนฺต + ลี	= ลุมนฺปนฺโต	ปล้นอยู่
๗. ลี + อ + อนฺต + ลี	= ลีณฺจนฺโต	รดอยู่
๘. ฉี + อ + อนฺต + ลี	= ฉินฺทณฺโต	ตัดอยู่

ประกอบหมวด ทิว ธาตุเป็นตัวอย่าง

๑. ทิว+ย+อนฺต+ลี	=ทิวพนฺโต	เล่นอยู่
๒. ลิว+ย+อนฺต+ลี	=ลิวพนฺโต	เย็บอยู่
๓. พุฑ+ย+อนฺต+ลี	=พุฑฒนฺโต	ตรัสรู้้อยู่
๔. ขี+ย+อนฺต+ลี	=ขียนฺโต	เย็บอยู่
๕. มุห+ย+อนฺต+ลี	=มุยฺहनฺโต	หลงอยู่
๖. มุส+ย+อนฺต+ลี	=มุสฺสนฺโต	ลืมน้อยู่
๗. รนฺช+ย+อนฺต+ลี	=รนฺชชฺนฺโต	กำหนดอยู่
๘. ป+มทฺ+ย+อนฺต+ลี	=ปมชฺชชฺนฺโต	ประมาทอยู่

๙. ป+ญา+ย+อนฺต+ลี

=ปณฺญายนฺโต

ปราภุญญอยู่

๑๐. กุฐฺ+ย+อนฺต+ลี

=กุฐณฺโต

โกธรอยู่

๑๑. ตปฺ+ย+อนฺต+ลี

=ตปฺปนฺโต

เราร้อนอยู่

๑๒. กุปฺ+ย+อนฺต+ลี

=กุปฺปนฺโต

โกรธอยู่

๑๓. สชฺ+ย+อนฺต+ลี

=สชฺชนฺโต

ข้องอยู่

๑๔. นฺหา+ย+อนฺต+ลี

=นฺหายนฺโต

อาบอยู่

๑๕. นิ+ลี+ย+อนฺต+ลี

=นิลีนฺโต

เร็นอยู่, ซ่อนอยู่

ประกอบหมวด สฺ ชาติเป็นตัวอย่าง

๑. สฺ+ณา+อนฺต+ลี	=สฺณนฺโต	พึงอยู่
๒. วฺ+ณา+อนฺต+ลี	=วฺณนฺโต	ร้อยอยู่
๓. ลี+ณา+อนฺต+ลี	=ลีณนฺโต	ผูกอยู่
๔. ป+หิ+ณา+อนฺต+ลี	=ปหิณนฺโต	ส่งไปอยู่
๕. ปรี+ย+อป+อุณา+อนฺต+ลี	=ปรียาปฺอุณนฺโต	เล่าเรียนอยู่
๖. สกฺก+อุณา+อนฺต+ลี	=สกฺกฺอุณนฺโต	อาจอยู่
๗. อา+วฺ+ณา+อนฺต+ลี	=อาวฺอุณนฺโต	ร้อยอยู่
๘. อภิ+สมฺภ+อุณา +อนฺต+ลี	=อภิสมฺภฺอุณนฺโต	สำเร็จอยู่

ประกอบหมวด กี่ ชาติเป็นตัวอย่าง

๑. กี่+นา+อนฺต+ลี

=กีนฺโต

ชื่ออยู่

๒. ชี่+นา+อนฺต+ลี

=ชินฺโต

ชนะอยู่

๓. ฐึ+นา+อนฺต+ลี

=ฐนฺโต

กำจัดอยู่

๔. จี่+นา+อนฺต+ลี

=จินฺโต

สั่งสมอยู่

๕. ลุ+นา+อนฺต+ลี

=ลุนฺโต

เกี่ยวอยู่

๖. ญา>ชา+นา+อนฺต+ลี

=ชานฺโต

รู้้อยู่

๗. โอ+มุ+นา+อนฺต+ลี

=โอมุณฺโต

ไปรยอยู่

๘. นิ+ฤ+นา+อนฺต+ลี

=นิตฤนฺโต

ทอดถอนอยู่

๙. อนฺ+ฤ+นา+อนฺต+ลี

=อนฺตฤนฺโต

สะอื้นอยู่

๑๐. อภิ+ฤ+นา+อนฺต+ลี

=อภิตฤนฺโต

ชมเชยอยู่

๑๑. นิ+ฉิ+นา+อนฺต+ลี

=นิจฺฉินฺโต

ตัดสินอยู่

๑๒. นิ+มา>มิ+นา+อนฺต+ลี

=นิมฺมินฺโต

เนรมิตอยู่

๑๓. มา>มิ+นา+อนฺต+ลี

=มินฺโต

นับอยู่

๑๔. วิ+นิ+ฉิ+นา+อนฺต+ลี

=วินิจฺฉินฺโต

วินิจฉัยอยู่

ประกอบหมวด คห ชาติเป็นตัวอย่าง

๑. ปรี+คห+ณฺหา+อนฺต+ลี	=ปรีคฺคณฺหนฺโต	กำหนดเอาอยู่
๒. คห+ณฺหา+อนฺต+ลี	=คณฺหนฺโต	ถือเอาอยู่
๓. อุ+ คห+ณฺหา+อนฺต+ลี	=อุคฺคณฺหนฺโต	เรียนอยู่
๔. นิ+คห+ณฺหา+อนฺต+ลี	=นิกฺคณฺหนฺโต	ข่มอยู่
๕. ป+คห+ณฺหา+อนฺต+ลี	=ปกฺคณฺหนฺโต	ยกย่องอยู่
๖. สํ+คห+ณฺหา+อนฺต+ลี	=สงฺคณฺหนฺโต	สงเคราะห์อยู่
๗. อญฺ+คห+ณฺหา+อนฺต+ลี	=อญฺคฺคณฺหนฺโต	อญฺเคราะห์อยู่

ประกอบหมวด ตน ธาตุเป็นตัวอย่าง

๑. ตน+โอ+อนฺต+ลี	=ตโนนฺโต	แม่ไปอยู่
๒. กร+โอ+อนฺต+ลี	=กโรนฺโต	ทำอยู่
๓. สกุก+โอ+อนฺต+ลี	=สกุกอนฺโต	อาจอยู่
๔. ชาคร+โอ+อนฺต+ลี	=ชาครอนฺโต	ตื่นอยู่

ประกอบหมวด จุร ธาตุเป็นตัวอย่าง

๑. จุร+ณฺย+อนฺต+ลี	=โจรยฺนฺโต	ลักอยู่
๒. ตกฺก+ณฺย+อนฺต+ลี	=ตกฺกยฺนฺโต	ตริกอยู่
๓. ลกฺข+ณฺย+อนฺต+ลี	=ลกฺขยฺนฺโต	กำหนดอยู่
๔. มนฺต+ณฺย+อนฺต+ลี	=จินฺตยฺนฺโต	คิดอยู่
๕. ปาล+ณฺย+อนฺต+ลี	=पालยฺนฺโต	รักษาอยู่
๖. คฺุป+ณฺย+อนฺต+ลี	=โคปยฺนฺโต	คุ้มครองอยู่
๗. คณฺ+ณฺย+อนฺต+ลี	=คณฺยฺนฺโต	นับอยู่
๘. ฆณฺ+ณฺย+อนฺต+ลี	=ฆณฺยฺนฺโต	พยายามอยู่

๙. ทิส+ณาปย+มาน+ลี

=เทศยนฺโต

ยัง...ให้แสดงอยู่

๑๐. ทิส+ณย+มาน+ลี

=ทสุสยนฺโต

แสดงอยู่

๑๑. วร+ณย+มาน+ลี

=วารยนฺโต

ห้ามอยู่

๑๒. ปห+ณย+มาน+ลี

=ปาหยนฺโต

ส่งไปอยู่

๑๓. วที+ณย+มาน+ลี

=วาทยนฺโต

ไหว้อยู่

๑๔. ธาร+ณย+มาน+ลี

=ธารยนฺโต

ทรงไว้้อยู่

๑๕. กาสฺ+ณย+มาน+ลี

=ปกาสยนฺโต

ประกาศอยู่

๑๖. รูป+ณย+มาน+ลี

=โรปนฺโต

ปลุกอยู่

๑๗. วิท+ณย+มาน+ลี

=เวทยนฺโต

รู้้อยู่

๑๘. จุฑ+ณฺย+มาน+ลี

=โจททาปฺยมาโน

หักท้วงอยู่

๑๙. ฌป+ณฺย+มาน+ลี

=ฌาปฺยมาโน

โหม้อยู่

๒๐. คณ+ณฺย+มาน+ลี

=คณฺยมาโน

นับอยู่

๒๑. กถ+ณฺย+มาน+ลี

=กถฺยมาโน

กล่าวอยู่

๒๒. ชฎ+ณฺย+มาน+ลี

=ชฎฺยมาโน

ถางอยู่

๒๓. นิ+วส +ณฺย+มาน+ลี

=นิวาเสนฺโต

นุ่งอยู่

๒๔. ปิส+ณฺย+มาน+ลี

=เปเสนฺโต

ส่งไปอยู่

๒๕. ปุส+ณฺย+มาน+ลี

=โปเสนฺโต

เลี้ยงอยู่

๒๖. ปุถ+ณฺย+มาน+ลี

=โปถนฺโต

โบายอยู่

ธาตุในหมวด จุร ธาตุ บางตัวไม่ต้องพகுทธิต้นธาตุ เนื่องจาก
เป็นความนิยมทางภาษาที่มีมาแต่เดิม

๑. คณ+ณย+อนฺต+ลี	=คณยนฺโต	นับอยู่
๒. กถ+ณย+อนฺต+ลี	=กถยนฺโต	กล่าวอยู่
๓. ฆฎ+ณย+อนฺต+ลี	=ฆฎยนฺโต	พยายามอยู่
๔. ถก+ณย+อนฺต+ลี	=ถกยนฺโต	தாகอยู่, ปิดอยู่
๕. ยป+ณย+อนฺต+ลี	=ยปยนฺโต	เป็นไปอยู่
๖. ชฎ+ณย+อนฺต+ลี	=ชฎยนฺโต	ทางอยู่
๗. ฐป+ณย+อนฺต+ลี	=ฐปยนฺโต	ตั้งไว้อยู่

วิธีการแปล อนุต ปัจจัย ๖ อย่าง

๑.อนุต ปัจจัย อยู่หน้าประธานบทใด ขยายประธานบทนั้น

๒.อนุต ปัจจัย อยู่หลังประธานบทใดเป็นกิจริยาของประธานบทนั้น

๓.อนุต ปัจจัย เป็นวิภัตติอื่นนอกจากปฐมวิภัตติจะอยู่หน้าหรือหลัง
นามก็ตามมีลิงค์ วจนะ วิภัตติตรงกับนามบทใดเป็นวิเสสนะของนามบทนั้น

๔.อนุต ปัจจัย อยู่หน้า “นาม” คัพท์ เป็นวิเสสนะของนาม (ที่ถูกละไว้)

๕.อนุต ปัจจัย ประกอบเป็นฉัฐวิภัตติ เป็นกิจริยาของประโยคแทรก

เรียกว่า **อนาทรกิจริยา**

๖.อนุต ปัจจัย ประกอบเป็นสัตตมีวิภัตติ เป็นกิจริยาของประโยคแทรก

เรียกว่า **ลักขณกิจริยา**

๑.อนุต ปัจจัย อยู่หน้าประธานบทใด ขยายประธานบทนั้น

-สพฺพทิสาสฺ คชฺชนฺโต มหาเมโฆ อฏฺฐหิ.

อ.เมฆใหญ่ อันคำรามอยู่ ในทิศทั้งปวง ท. ตั้งขึ้นแล้ว.

-ชีวิตุ อสฺกฺโกนฺโต เอโก โกตฺตุหฺลิกโก นาม มนุสฺโส กาลิ นาม ตรุณปฺตฺตํ

ภริยํ อาทาย “โกสมฺพินํ คนฺตฺวา ชีวิตฺสูสามาติ ปาถะยฺยํ คเหตฺวา นิกฺขมิ.

อ.มนุษย์ ชื่อว่า โกตฺตุหฺลิกะ คนหนึ่ง ผู้ไม่อาจอยู่ เพื่ออันเป็นอยู่ พาเอา
แล้ว ซึ่งภรรยา ผู้มีลูกอ่อน ชื่อว่ากาลิ คิดแล้ว ว่า อ.เรา ไปแล้ว สู่เมือง
โกสมฺพินี จักเป็นอยู่ ดังนี้ ถือเอาแล้ว ซึ่งเสบียง ออกไปแล้ว.

๒.อนุต ปัจจัย อยู่หลังประธานบทใดเป็นกิริยาในระหว่างของประธานบทนั้น

-สามเณโร มหาเถรํ **ปัสสนุโต** วนฺติ.

อ.สามเณร เห็นอยู่ ซึ่งพระมหาเถระ ไหว้แล้ว.

-อุปาสโก วิหารํ **คจฺจนฺโต** สามเณรํ ทิสฺวา วนฺติ.

อ.อุบาสก ไปอยู่ สู่วิหาร เห็นแล้ว ซึ่งสามเณร ไหว้แล้ว.

-ตปฺปโส รุกฺขมฺมูลे อภฺฐึ **ปริเยสนฺโต** อฺปริ ทารกสทฺทํ สุตฺวา **โอลฺเกนฺโต** เทวี

อททส.

อ.ดาบส แสวงหาอยู่ ซึ่งกระดุก ที่โคนแห่งต้นไม้ ได้ยินแล้ว ซึ่งเสียง
ของเด็ก ในเบื้องบน แลดูอยู่ ได้เห็นแล้ว ซึ่งพระเทวี.

๓.อนุต ปัจจัย เป็นวิภัตติอื่นนอกจากปฐมวิภัตติจะอยู่หน้าหรือหลัง
นามก็ตามมีลิงค์ วชนะ วิภัตติตรงกับนามบทใดเป็นวิเศษณะของนาม

-สุนขสุส ตํ (ปัจเจกพุทธ) อากาเสน คจจนตํ ทิสฺวา ภุกกริตฺวา ลิตฺสฺส.

เมื่อสุนข เห็นแล้ว ซึ่งพระปัจเจกพุทธเจ้า นั้น ผู้เหาะไปอยู่ โดย
อากาศ ยืนเห่าแล้ว.

-อนุตปุรปาลก (ชนา) ปลายนตํ (อุเทณ) ทิสฺวา คนฺตฺวา รมฺโณ อาโรเจสุ.

อ.ชน ท. ผู้รักษาซึ่งภายในแห่งวัง เห็นแล้ว ซึ่งพระเจ้าอุเทน ผู้
เสด็จหนีไปอยู่ ไปแล้ว กราบทูลแล้ว แก่พระราชา.

-สมณ โคตม อนุโตนคร ปริสิตวา จรนต์ ทาสกมฺมกรไปริเสหิ สหฺริ
อกุโกสิตวา ปริภาสิตวา ปลาเปถ.

อ.เจ้า ท. กับ ด้วยหมู่แห่งทาสและกรรมกรและบุรุษ ท. ด่าแล้ว
บริภาษแล้ว ซึ่งพระสมณะ ผู้โคดม ผู้เข้าไปแล้ว สู่ภายในแห่งเมือง
เที่ยวไปอยู่ ยังพระสมณะ ผู้โคดม นั้น จงให้หนีไป.

-ราชา เต (โจเร) ปลายนุเต ทิสฺวา อิตรสฺส จ มนฺตํ สชฺฌายนฺตสฺส
สทฺทํ สุตฺวา ฌาครานํ (ชานนํ) ปวตฺตํ ปริกฺคณฺหิตฺวา นิเวสนํ ปาวิสิ.

อ.พระราช เห็นแล้ว ซึ่งโจร ท. เหล่านั้น ผู้นี้ไปอยู่ ด้วย ฟังแล้ว ซึ่ง
เสียง ของมาณพ นอกนี้ ผู้สาธยายอยู่ ซึ่งมนต์ ด้วย กำหนดแล้ว ซึ่งความ
เป็นไป ของชน ท. ผู้อยู่ในเมือง ได้เสด็จเข้าไปแล้ว สู่พระราชนิเวสน์

๔.อนุต ปัจจัย ประกอบเป็นปฐมวิภัติ อยู่หน้า นาม คัพท์ เป็น
วิเสสนะของนามนาม (ที่ถูกละไว้)

“เทวตตตเถโร กุหิ นิสินโน वा ฐितो वाति पुञ्जनतो नाम (पुञ्जलो)

นตถิ.

อ.บุคคล ชื่อว่า ผู้ถามอยู่ ว่า อ.พระเทวทัต นั่งแล้ว หรือ หรือว่า ยืน
แล้ว ในที่ไหน ดังนี้ ย่อมไม่มี.

-อิติ ปฐุวียํ สรริณิกุเขปํ กตฺวา มรณฺเตสุ อมตปุพฺเพ ปเทเส มรณฺตา

นาม (สตุตา) นตฺถิ.

ในสัตร์ ท. ผู้กระทำแล้ว ซึ่งการทอดทิ้งซึ่งสรริระ บนแผ่นดิน ตาย
อยู่ หนา อ.สัตร์ ท. ชื่อว่า ผู้ตายอยู่ในประเทศ (ที่) อันใคร ๆ ไม่เคย
ตายแล้ว ย่อมไม่มี ด้วยประการฉะนี้.

-อตฺตโน เคะเห นิสินฺนภิกฺขุ นีหริตฺวา เทนฺโต นาม (ปุคฺคโล) นตฺถิ.

อ.บุคคล ชื่อว่า ผู้นำออกแล้ว ซึ่งภิกษุผู้หนึ่งแล้ว ในเรือน ของตน ให้
อยู่ ย่อมไม่มี.

๕.อนุต ปัจจัย ประกอบเป็นัญญัติวิภัติ เป็นกิริยาของประโยคแทรก
เรียกว่าอนาทรกิริยา

-เถรสฺส นินฺทํ อโนกฺกมนฺตสฺส, อกฺขโรโค อุปฺปชฺชติ.

เมื่อพระเถระ ไม่ก้าวลงอยู่ สูความหลับ, อ.โรคในนัยน์ตา เกิดขึ้นแล้ว.

-ตสฺส (มหาปนฺถกสฺส) นิจฺจํ สตฺถุ สนฺตีกํ คจฺฉนฺตสฺส, ปพฺพชฺชชย จิตฺตํ
นมิ.

เมื่อมหาปณฺถกะ นั้น ไปอยู่ สูสำนัก ของพระศาสดา เนื่องนิตยฺ, อ.จิต
น้อมไปแล้ว ในการบวช.

-ตสฺส อิมเมว คากั อุกฺคเหตุ วายมนตสฺส, จตฺตารอ มาสา อติกฺกนฺตา.

เมื่อจุฬปัณณิกะนั้น พยายามอยู่ เพื่ออันเรียน ซึ่งคานานี้ นั้นเที่ยว, อ.
เดือน ท. ลี้ ล่วงไปแล้ว

-ตสฺส ภิกฺขุสฺส ตํ ลีลํ โอลเกนตสฺส, สกสฺสรโร ผรณฺตา ปิติ อฺปฺปชฺช.

เมื่อภิกษุ นั้น ตรวจดูอยู่ ซึ่งศีลนั้น, อ.ปิติ อันแม่ไปอยู่ สู่สรุระทั้งสิ้น
เกิดขึ้นแล้ว.

-อปรภาเค อจฺริยสฺส อนฺเตวาทิเก อนฺตฺสฺสรณตสฺส, กุจฺฉิโรโค อฺปฺปชฺช.

ในกาลอันเป็นส่วนอื่นอีก เมื่ออาจารย์ ระลึกถึงอยู่ ซึ่งอันเตวาทิก ท.,
อ.โรคในท้อง เกิดขึ้นแล้ว.

๖.อนุต ปัจจัย ประกอบเป็นสัตตมีวิภัตติ เป็นกิริยาของประโยคแทรก
เรียกว่าลักษณกิริยา

-ตสุมิ (ปัจเจกพุทุธ) จกฺขุปรถ วิชฺชนฺเต, (สุนฺชสฺส) ททฺยํ ผลิตํ.

ครั้นเมื่อพระปัจเจกพุทธเจ้า นั้น ละอยู่ ซึ่งคลองแห่งจักษุ, อ.หทัย
(ของสุนัข) แตกแล้ว.

-อตีเต พาราณสิยํ พุรฺหมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต, ราชเคเห นิพทฺธํ อฏฺฐ
ปัจเจกพุทุธา ภูณฺชนฺติ.

ในอดีตกาล ครั้นเมื่อพระเจ้าพรหมทัต ยังบุคคล ให้กระทำอยู่ ซึ่งความเป็น
แห่งพระราชา, อ.พระปัจเจกพุทธเจ้า ท. แแปด ย่อมฉัน ในราชวัง เนื่องนิตย.

-เตล้ (ชานัน) ตตถ วสนตานัน, มหาปนุถกทารโก อญญู ทารเก “จูปิตา
มหาปิตาติ “อยุโยโก อยุยิกาติ จ วทนุเต สุตวา มาตริ ปุจจ

“อมม อญญู ทารกา `อยุโยโกติ วทนุติ `อยุยิกาติ วทนุติ, กจจ อมหาก
ญูตกา นตถิติ.

เมื่อชน ท. เหล่านั้น พักอยู่ ในที่นั้น, อ.เด็กชายมหาปันถกะ เห็นแล้ว
ซึ่งเด็ก ท. เหล่าอื่น ผู้กล่าวอยู่ ว่า อ.อา อ.ลุง ดังนี้ ด้วย ว่า อ.ปู่ อ.ย่า ดังนี้
ด้วย ถามแล้ว ซึ่งมารดา ว่า

“ข้าแต่แม่ อ.เด็ก ท. เหล่าอื่น ย่อมกล่าว ว่า อ.ปู่ ดังนี้ ย่อมกล่าว ว่า อ.
ย่า ดังนี้, อ.ญาติ ท. ของเรา ท. ย่อมไม่มี แลหรือ ดังนี้.

ประโยคตัวอย่าง อนุด ปัจจัย ที่ใช้เป็นกริยาในระหว่าง

ตสฺมา ตํทิวสํ สตถา ตสฺส (มหาปาลสฺส) อุปนิสฺสยํ โอลฺเกตฺวา
 ฌมฺมํ เทเสนฺโต อนฺุပ္พุพฺพิกถํ กเถสิ.

เพราะเหตุนั้น ในวันนั้น อ.พระศาสดา ทรงตรวจดูแล้ว ซึ่งอุปนิสัย
 ของมหาปาละนั้น เมื่อทรงแสดง ซึ่งธรรม ตรัสแล้ว ซึ่งอนุပ္พุพพิกถา.

เถโร หนาสาย เตลํ อาสิญฺจนฺโต นิสินฺนโกว อาสิญฺจิตฺวา อนฺุโตคามํ
 ปาวิสิ.

อ.พระเถระ เมื่อหยอด ซึ่งน้ำมัน ในจมูก นั่งแล้วเที่ยว หยอดแล้ว ได้
 เข้าไปแล้ว สู่ภายในแห่งหมู่บ้าน.

 โส กุฎุมพีโก เตสั (เถรานั) ปาทมุเล ปวณฺเณโต โรหิตวา ปุจฺฉิ.

อ.กุฎุมพีนั ร้องให้กลิ้งเกลือกอยู่แล้ว ณ ที่ใกล้แห่งเท้า ของพระเถระ
ท. เหล่านั ถามแล้ว.

 อหิปี อยฺเยน สหุธิ คจฺจนฺโต ทสสุ ปุณฺณกิริยาวัตถุสุ เอกั ลภิสฺสามิ.

แม่ อ.กระผม เมื่อไป กับ ด้วยพระคุณเจ้า จักได้ ในบุญกิริยาวัตถุ ท.
สิบหนา ซึ่งบุญกิริยาวัตถุ อย่างหนึ่ง.

 สกุกโก ตถา กตฺวา ปฐฺวี สงฺฆิปนฺโต สายณฺหสมเย เซตวันนั สมฺปาเปสิ.

อ.ท้าวสักกะ กระทำแล้ว อย่างนั้น ย่ออยู่ ซึ่งแผ่นดิน ยังพระเถระ ให้
ถึงแล้ว ซึ่งพระเซตวัน ในสมัยอันเป็นเวลาเย็นแห่งวัน.

เอโก เวชโช คามนิกเม จริตฺวา เวชชกมฺมํ **กโรนฺโต** เอกํ จกฺขุทุพฺพลํ อิตถิ
ทิสฺวา ปุจฺฉิ.

อ.หมอ คนหนึ่ง เทียวไปแล้ว ในหมู่บ้านและนิคม กระทำอยู่ ซึ่งเวชกรรม
เห็นแล้ว ซึ่งหญิง ผู้มีจักขุอันโทษประทุษร้ายแล้ว ถ้ามแล้ว

“อกุโกจฺฉิ มํ, อวธิ มนฺติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตฺถา เซตวเน **วิหฺรณฺโต** ติสฺสตฺเถระ
อารพฺภา กเถสิ.

อ.พระคาสดา เมื่อประทับอยู่ ในพระเชตวัน ทรงปรารภ ซึ่งพระตีสสเถระ
ตรัสแล้ว ซึ่งพระธรรมเทศนา นี้ ว่า อกุโกจฺฉิ มํ, อวธิ มํ ดังนี้.

 นารโท รตตี นิกุขมนุโต ตสฺส เทวลสฺส ชฎาสฺ อุกกมิ.

อ.ดาบสชื่อว่านารทะ เมื่อออกไป ในเวลากลางคืน เหยียบแล้ว ที่
ชฎา ท. ของ ดาบสชื่อว่าเทวละ นั้น.

 โส มกุกโฏ ตุฏฐมานโส ตํ ตํ สาขํ คเหตฺวา นจฺจนุโต อฏฺฐาลิ.

อ.ลิง นั้น มีใจยินดีแล้ว จับแล้ว ซึ่งกิ่งไม้ นั้น นั้น ได้ยื่นพื่อนอยู่
แล้ว.

ตํ์ สุตฺวา นาโค มุขเ สเณทํ ปกฺขิปิตฺวา โรทนฺโต ปจฺจโต ปจฺจโต
 อคมาลี.

อ.ช้าง ฟังแล้ว ซึ่งคํานั้น ใสแล้ว ซึ่งง่วง ในปาก ร้องอยู่ ได้ไปแล้ว
 ข้างหลัง ๑.

มหาปริโส สตี อุปฺภูตฺเตตฺวา อากจฺจนฺโต ปจฺจโต ปฏิกฺกมิตฺวา สตี
 วณฺเจลี.

อ.พระมหาสัตว์ ต้งแล้ว ซึ่งสติ มาอยู่ ถอยกลับแล้ว ข้างหลัง ล่วง
 แล้ว ซึ่งหอก.

อถายสุมา มหาโมคคัลลานะ ปพฺพชิตทิวสโต สตุตฺตเม ทิวเส มคฺชฏฺฐ
กถฺวาลคามกั อุนิสฺสาย วิหรนฺโต, ถีนมิทฺเต โอบกมฺนฺเต, สตุถารา
สัเวชิตฺถ ถีนมิทฺถ วิเนหฺตฺวา ตถาคเตน ทินนํ ธาตุกมฺมฏฺฐานํ สุณนฺโตว
อุปริมคฺคตฺตยกิจฺจํ นิฏฺฐาเปตฺวา สากปารมีญฺยานสฺส มตฺถกั ปตฺโต.

ครั้งนั้น อ.พระมหาโมคคัลลานะ เข้าไปอาศัยแล้ว ซึ่งหมู่บ้านชื่อว่ากัลลวาระ ใน
แคว้นชื่อว่ามคร พักอยู่ ในวันที่เจ็ด แต่วันแห่งตนบวชแล้ว, ครั้นเมื่อถีนมิทระ
ครอบงำอยู่, อันพระคาสดา ให้สังเวชแล้ว บรรเทาแล้ว ซึ่งถีนมิทระ พังอยู่ ซึ่ง
ธาตุกัมมฏฐาน อันพระตถาคต ประทานแล้ว ยังกิจในหมวดสามแห่งมรรคใน
เบื้องต้น ให้สำเร็จแล้ว ถึงแล้ว ซึ่งที่สุด แห่งสาวกปารมีญาณ

ยสหารโก ตํ สรีรํ สุเลหิ วิชฺฌิตฺวา ปรีวตฺเตตฺวา ปรีวตฺเตตฺวา ฌาเปนฺโต
 อสุภสณฺณํ ปฏฺฐิลภิ.

อ.เด็กหนุ่มชื่อว่า ยสะ แห่งแล้ว ซึ่งสรีระ นั้น ด้วยหลาว ท. ยังสรีระให้เป็นไป
 รอบแล้ว ๆ ยังสรีระ ให้ใหม่อยู่ กลับได้แล้ว ซึ่งอสุภสังขยา.

สา หิ มหาสุภทฺทา ภิกฺขุณฺโณ เวยฺยาวจฺจํ กโรนฺติ ฌมฺมํ สุณฺนฺติ โสตาปนฺนา
 หุตฺวา ปตฺติกุลํ อคฺมาสิ.

ก็ อ.นางมหาสุภัททา นั้น กระทำอยู่ ซึ่งความชวนชวาย แก่ภิกษุ ท. พังอยู่
 ซึ่งธรรม เป็นพระโสตาบัน เป็น ได้ไปแล้ว สูตระกูลแห่งสามิ.